

УДК 821.111-2

DOI: 10.31651/2226-4388-2022-32-84-92

ВИМІР АВТОРСЬКОЇ СЕНСОРИКИ У ТВОРІ С. МОЕМА «ТЕАТР»

*Л. Я. Гнатюк, доктор філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(Вінниця, Україна; Перемишль, Польща)
e-mail: lhnatiuk@wp.pl
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4330-3725>*

*М. В. Антонова, аспірантка кафедри загального
та прикладного мовознавства і слов'янської філології,
асистент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(Вінниця, Україна)
e-mail: gmv78492@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6679-3531>*

У статті проаналізовано вимір авторської сенсорики у творі С. Моема «Театр». У ході роботи розглянуто семантичне моделювання авторської сенсорики в семантиці художнього тексту, схарактеризовано особливості її реалізації. Окреслено причини, що зумовлюють потребу в дослідженні авторської сенсорики художнього твору, зазначено предмет, об'єкт, методи та завдання наукового пошуку.

Незважаючи на систематичні цілеспрямовані наукові пошуки в галузі дослідження авторської сенсорики текстового світу, деякі аспекти цього феномену досі залишаються недостатньо вивченими. У зв'язку з цим актуальним і значущим наразі є лінгвістичний аналіз виміру авторської сенсорики художнього твору, а також визначення особливостей її реалізації в семантиці художнього тексту.

На основі дібраного фактичного матеріалу дослідження визначено, що перцептуальні образи є лінгвістичними маркерами актуалізації авторської сенсорики в семантиці тексту. Вони стають специфічним відображенням світу, створеного письменником за допомогою чуттєвих образів. Перцептуальні образи співвідносні з роботою органів чуття автора та передані за допомогою сенсорно значущих мовних засобів. Причиною використання мови сенсорики в художній літературі є посилення її емоційного настрою, здатність зробити наочні образи ще помітнішими за допомогою синестезії – особливого способу сприйняття, за якого деяким поняттям, явищам та станам надано додаткових якостей: запаху, смаку, кольору, текстури, звукового тону тощо.

У статті констатовано, що С. Моем активно використовує перцептивну лексику, за допомогою якої посилюється сенсорна напруга сприйняття та постають більш точні художні образи. У мові художнього твору Моема «Театр» утілено ментальні процеси сприйняття світу через сенсорні модуси перцепції (зоровий, слуховий, дотиковий, нюховий, смаковий, кінетичний, кінестетичний та вестибулярний), за допомогою яких вербалізовано перцептивні знання автора тексту. Визначено, що за допомогою сенсорно-перцептивного аналізу читач розкриває змодельовані автором смисли, закладені до образної тканини художнього твору. Наголошено, що читач може відчувати й побачити світ твору крізь призму його автора за допомогою зображених ним почуттів та образів через їхню оцінку й експлікацію деталей.

Ключові слова: авторська сенсорика, перцепція, перцептивна лексика, модуси перцепції, лінгвосенсорика, синестезія, С. Моем «Театр».

Актуальність наукового пошуку зумовлена тим, що за допомогою авторської сенсорики як одного зі складників індивідуальної когнітивної моделі автор створює багатовимірну модель світу в межах художнього полотна. Творчості сучасних авторів властива схильність до опису універсуму через просторові та смакові характеристики, зорові параметри, а також кінетичні, кінестетичні та вестибулярні модуси.

Авторська сенсорика художньої літератури неодноразово ставала предметом наукових розвідок. Зокрема, семантико-когнітивну природу авторської сенсорики й ментальних просторів у художньому тексті та аналіз ключових лінгвістичних маркерів актуалізації авторської сенсорики активно вивчає О. О. Змієвська [13–17]. Дослідниця зосереджує увагу й на лінгво-когнітивних засобах реалізації авторської сенсорики в художньому тексті [14]. Ментальні простори авторської сенсорики висвітлено в роботах багатьох авторів (Л. Р. Хамітова [4], G. Fauconnier [1–3], E. Sweetser [9], P. Werth [12]) тощо. Роботи цих дослідників становлять теоретичну та методологічну основу роботи.

Незважаючи на систематичні цілеспрямовані наукові пошуки в галузі дослідження авторської сенсорики текстового світу, окремі аспекти окресленого явища досі залишаються недостатньо вивченими в галузі лексикології. У зв'язку з цим лінгвістичний аналіз виміру авторської сенсорики художнього твору, а також визначення особливостей її реалізації в семантиці художнього тексту наразі є релевантними і значущими.

Об'єктом нашого дослідження є явище ментальності текстового світу. Предмет наукової розвідки – вимір авторської сенсорики художнього тексту.

Мета дослідження полягає в лінгвістичному аналізі виміру авторської сенсорики на матеріалі художнього тексту.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання:

- 1) критично проаналізувати літературу для обґрунтування теоретико-методологічної бази дослідження;
- 2) схарактеризувати семантичне моделювання авторської сенсорики в семантиці художнього тексту;
- 3) визначити особливості реалізації авторської сенсорики в семантиці художнього тексту в аспекті когнітивної інтерпретації;
- 4) зробити висновок щодо виміру авторської сенсорики у творі С. Моема «Театр».

Матеріалом роботи слугував твір С. Моема «Театр» [6]. Загальний обсяг проаналізованого матеріалу дослідження становить 198 сторінок.

Методи та методики дослідження. Під час дослідження застосовано комплекс взаємодоповнювальних методів. Зокрема, для збору та систематизації інформації щодо природи авторської сенсорики використано дискриптивно-аналітичний метод, а також метод аналізу та синтезу. Це дало змогу проаналізувати теоретичні і методичні розроблення вітчизняних та зарубіжних вчених щодо цього явища в тканині художнього тексту. Метод репрезентативної вибірки залучено для добору фактологічного мовного матеріалу дослідження. Під час безпосереднього аналізу семантичного потенціалу відібраних лексичних одиниць використано метод концептуального та компонентно-семантичного аналізу, метод семантико-когнітивного аналізу та когнітивного моделювання, що дало змогу схарактеризувати принципи реалізації авторської сенсорики в семантиці художнього тексту.

Результати дослідження та їх обговорення. Людина пізнає навколишній світ за допомогою своєї сенсорної системи, сприймаючи, відчуваючи та інтерпретуючи дійсність. Тому сенсорика, або відчуття, стає відображенням об'єктивної реальності через призму почуттів [5, с. 21–36], властивостей навколишнього середовища або окремої почуттєвої ознаки [5, с. 68]. Зазначимо, що сенсорика завжди безпосередньо пов'язана з діяльністю людини, поєднуючи почуттєвий зміст та людську діяльність [8, с. 178].

Художній текст є ментальною репрезентацією дійсності [12, с. 182], стаючи фіксатором, а згодом й актуалізатором набутої автором перцептивної інформації. Відтак перцептивність – це образна інтерпретація об'єктивної дійсності, яку провадить автор у

художньому тексті за допомогою художньо-мовних одиниць із конкретною семантикою, що позначають колір, світло, форму, запах, звук, дотикові і смакові відчуття, а також кінетичний і вестибулярний модули перцепції. В авторському образі концентровано втілена сутність художнього твору, об'єднана вся система мовленнєвих структур персонажів у їхньому співвідношенні з оповідачем [7, с. 118].

Перцептуальні образи (perceptual images) постають лінгвістичним маркером актуалізації авторської сенсорики в семантиці тексту [5, с. 55], з одного боку фіксуючи чуттєвий досвід автора, а з іншого – імітуючи його світосприйняття через перцепцію окремих характеристик. Перцептуальні образи співвідносні з роботою органів чуттів автора та передаються за допомогою сенсорно значущих мовних засобів. Серед цих засобів вирізняють лексичні одиниці тематичної сітки таких номінацій і дескрипцій, які втілюють у художньому тексті певні модули перцепції (зір, слух, дотик, нюх, смак, кінетичний і вестибулярний) [15; 16].

Однією з властивостей сенсорики вважають емоційність інформації, отриманої через сенсорний фільтр сприйняття дійсності за певних обставин, що викликає в людини емоційну реакцію [15, с. 136] за принципом суб'єктивної оцінки – «приємно / неприємно». Тому автор художнього твору використовує мовні засоби сенсорно значущих номінацій й описи з оцінною конотацією.

Авторська сенсорика є однією з властивостей художнього тексту, вона становить частину індивідуальної когнітивної моделі, утіленої в художньому тексті. Особливе сприйняття автором об'єктивної реальності інтерпретоване в термінах сенсорики, або лінвосенсорики (термін В. К. Харченка).

Лінвосенсорика – це галузь лінгвістичного знання, що вивчає мову перцепції, вербальної репрезентації показань п'яти органів чуттів: зору, слуху, нюху, смаку й дотику. Лінвосенсорика як науковий напрям сформована завдяки сучасним тенденціям у розвитку гуманітарного знання, зокрема лінгвістики. До того ж важливо вивчати взаємодію сенсорних модулів, де й відбувається перехресна комунікація між різними потоками чуттєвих вражень при сприйнятті навколишнього світу.

Фактично людина отримує більшу частину інформації про навколишній світ через органи чуттів, які входять до її сенсорної системи, що є основним засобом пізнання навколишнього світу. Із нею пов'язані поняття почуттєвого сприйняття та інтерпретації людиною дійсності. Отже, сенсорика, або відчуття, є почуттєвим відображенням об'єктивної реальності [10, с. 21–36], властивостей навколишнього середовища або окремої почуттєвої ознаки [10, с. 68]. Крім того, сенсорика завжди безпосередньо пов'язана з діяльністю людини, а значить, вона постає як поєднання почуттєвого змісту та діяльності [7, с. 178].

З огляду на це авторська сенсорика стає іманентною властивістю художнього тексту, адже вона віддзеркалює особливості чуттєвого відображення та інтерпретації письменником об'єктивної реальності, актуалізуючись у текстовій тканині за допомогою певного набору мовних засобів формування сенсорного прошарку текстового світу (layering) [12, с. 336–339]. Унаслідок суб'єктивного (авторського) «відбиття» об'єктивної реальності виникає художній світ, реконструйований читачем під час інтерпретації текстової дійсності.

За допомогою перцептуальних образів (perceptual images) відбувається актуалізація авторської сенсорики в семантиці тексту [5, с. 55].

Матеріалом роботи слугують фрагменти текстів із твору одного з найвизначніших англійських письменників ХХ століття С. Моема (1874–1965), відомого своїм яскравим стилем прози. Вибір твору саме цього автора як джерельної бази дослідження зумовлений особливостями його творчості, зокрема авторської сенсорики, переданої на сторінках роману «Театр» («Theatre», 1937). Для мовних одиниць ідіостилу С. Моема характерне багатство образного і смислового змісту. Письменника називають знавцем людської душі

та характеру, бо він уміє передати їх на сторінках своїх творів із великою стилістичною точністю.

До модусів авторської сенсорики належать:

– зір (концептуальними складниками є колір, форма, розмір, світло; специфікаторами – яскравість тощо);

– слух (концептуальними складниками є звук, музика; специфікаторами – гучність, тембр, тон, шум тощо);

– дотик (концептуальними складниками є біль, тепло, холод, тиск; специфікаторами – гладкість, пружність, вологість тощо);

– нюх (концептуальними складниками є запах; специфікаторами – приємне / неприємне);

– смак (концептуальними складниками є смак; специфікаторами – гірке, солоне, солодке, кисле);

– кінетичний та кінестетичний модуси (концептуальними складниками є рух, положення, міміка, зовнішні прояви людських почуттів та емоцій);

– вестибулярний модус (концептуальними складниками є орієнтація в просторі, рівновага) [14; 16–17].

Декодуючи текстовий світ, читач розкриває для себе основну ідею твору, що виражена через авторську оцінку ситуації та вималювана на сторінках оповідання за допомогою низки логічно пов'язаних подій та образів.

У творі «Театр» письменник майстерно вибудовує світ барв, запахів та звуків, даючи читачеві змогу пережити відчуття його героя. Автор інтерпретує об'єктивну реальність за допомогою художньо-мовних одиниць із конкретною семантикою. Саме вони викликають у читача позитивні чи негативні емоційні реакції.

Розглянемо вищезазначені тенденції реалізації авторської сенсорики у творі С. Моєма «Театр». У наведеному уривку автор описує інтер'єр кімнати, використовуючи художньо-мовні одиниці на позначення кольору:

< ... > *On it stood in a massive silver frame a photograph of herself and to balance it a photograph of Roger, their son. Between these was a magnificent silver ink-stand that she had herself given him on one of his birthdays and behind it a rack in red morocco, heavily gilt, in which he kept his private paper in case he wanted to write a letter in his own hand. < ... > A bunch of yellow tulips in a silver bowl, which he had got through winning the theatrical golf tournament three times running, showed Margery's care. < ... >* (S. Maugham, p. 3) – словосполучення *a massive silver frame, a magnificent silver ink-stand, a rack in red morocco, a bunch of yellow tulips in a silver bowl* побудовані на зоровому модусі перцепції. Використання цих лексем покликано створити образ кабінету, що виконано в старовинному стилі XVIII століття.

Описуючи кімнату Тома, письменник використовує низку лексем зорового та кінестетичного модусів сенсорики: < ... > *Tom's room was none too clean. The dingy curtains, the worn carpet, the shoddy furniture; it all rather disgusted her. < ... >* (S. Maugham, p. 84). Ці негативно конотовані лексеми підсилюють негативні враження від кімнати героя.

С. Моєм також вдало використовує сукупність лексико-тематичного ряду слів різних модусів сенсорики для опису психологічного стану персонажів твору. У наступних уривках також спостерігаємо використання зорового модусу перцепції:

< ... > *Black despair seized her. She could do nothing. She must pretend to be as delighted as he was. < ... >* (S. Maugham, p. 30) – автор змальовує емоційний стан героїні, використовуючи лексичну одиницю зорового модусу сенсорики *black*, поєднану з негативно конотованою лексемою *despair*.

< ... > *When she looked at him now she wondered what there was in him that had ever aroused in her such a frenzy of passion. <...>* (S. Maugham, p. 48) – словосполучення *a frenzy*

of passion базоване на кінестетичному модусі перцепції та в цьому контексті набуває позитивної конотації.

< ... > “*They’re marvellous*”, he said, his eyes glittering. < ... > (S. Maugham, p. 124) – автор акцентує на позитивному емоційному стані героя за допомогою лексеми *glittering*, що виразнює його почуття.

< ... > *She saw the gleam in Michael’s eyes as he considered the proposition and the shadow of a smile that was outlined on his lips.* < ... > (S. Maugham, p. 171) – у цьому фрагменті за допомогою гри світла та тіней автор майстерно змальовує настрій і думки героїні роману.

У наступному реченні автор, змальовуючи емоційний стан героїні, використовує лексему *sour*, що належить до смакових модусів авторської сенсорики. Цей уривок стає прикладом відтворення асоціативних зв’язків через смакове сприйняття, де лексема *sour* актуалізована через смаковий фільтр: < ... > *She gave Julia a sour look.* < ... > (S. Maugham, p. 84). Її негативна конотація зумовлена семантичним тлумаченням, а тому лексема «кислий» у складі поданої метафори надає їй значення невдоволеного погляду.

Наступний уривок побудовано на кінетичному та кінестетичному модусах перцепції: < ... > *she could not hold back the heavy, painful tears that filled her eyes. She felt old, lonely, unhappy, and desperately jealous.* < ... > (S. Maugham, p. 111). Використання одиниць лексико-тематичного ряду негативної семантики передає пригнічений емоційний стан героїні.

Кінетичний модус авторської сенсорики спостерігаємо в таких реченнях:

< ... > *There was only one possible reason, and when she thought of it her heart leaped.* < ... > (S. Maugham, p. 26) – передано радісні переживання героїні.

< ... > *Her heart melted within her when she looked into his deep, friendly eyes* < ... >. (S. Maugham, p. 21) – у цьому фрагменті поряд із лексемою *melted* кінетичного модусу сенсорики С. Моем також використовує лексему *deep*, яка належить до зорового модусу. Ці одиниці стають текстовими показниками авторської сенсорики.

Зауважимо, що С. Моем також вдало використовує зорові модуси авторської сенсорики для опису зовнішності героїв:

< ... > *She looked straight into his eyes. Her own were large, of a very dark brown, and starry* < ... > (S. Maugham, p. 4) – у цьому уривку сенсорні складники – колір, розмір та яскравість – постають конвектором побудови ментального простору авторської сенсорики, передаючи його захоплення зовнішністю героїні твору.

< ... > *Mouth too large, face too puddingy, nose too fleshy.* < ... > (S. Maugham, p. 36) – поданий опис зовнішності викликає в читача негативні конотаційні зв’язки, що ґрунтовані на образах авторської сенсорики.

< ... > *He was sweet with his blue eyes and pale brown hair* < ... > (S. Maugham, p. 67) – використано лексему *sweet*, що належить до смакового модусу авторської сенсорики та має позитивну конотацію.

< ... > *Your eyes were shining something wonderful.* < ... > (S. Maugham, p. 69) – авторська сенсорика втілена в тексті за допомогою зорового модусу сенсорики та продукує позитивні конотації.

< ... > *He blushed scarlet.* < ... > (S. Maugham, p. 79) – у поданому фрагменті авторська сенсорика реалізована концептуальним складником кольору, щоб передати зніяковіння героя та його розгубленість.

< ... > *She put on a little white frock that suited the sunny riverside and her, and a large-brimmed red straw hat whose colour threw a warm glow on her face.* < ... > (S. Maugham, p. 87) – семантичне моделювання відбувається відповідно до зорового та тактильного модусів перцепції.

Спостерігаємо актуалізацію перцептивного модусу дотику в поєднанні з кінетичним у таких уривках роману С. Моема:

< ... > *she lowered her eyelids for a second and then raising them gazed at him for a little with that soft expression that people described as her velvet look.* < ... > (S. Maugham, p. 9) – через кінетичні модуси та їхні складники, а також модуси дотику С. Моем акцентує на тому, що рухи та міміка персонажа вказують на його привабливу зовнішність та захоплення нею автора.

< ... > *her skin was as soft as velvet* < ... > (S. Maugham, p. 106) – словосполучення *soft as velvet* є порівнянням та слугує текстовим маркером сенсорної синестезії. До того ж автор укротре висловлює своє захоплення героїнею роману.

Лексико-тематичний ряд слів тактильного модусу авторської сенсорики в поєднанні з кінетичним та кінестетичним модусами продемонстровано в уривковій твору: < ... > *A cold shiver ran down her spine* < ... >. (S. Maugham, p. 142). Подана метафора пов'язана з переживаннями героїні роману, а тому їй властива негативна конотація.

У наступному епізоді автор малює концептуальну картину, активно використовуючи кінетичний та вестибулярний ментальні простори: < ... > *Julia tore off her clothes, and flung them with ample gestures all over the room. Then, stark naked, she skipped on to the bed, stood up on it for a moment, like Venus rising from the waves, and then throwing herself down stretched herself out.* < ... > (S. Maugham, p. 68). Концептуальну картину доповнює вживання метафоричного порівняння *like Venus rising from the waves*. Такий асоціативний зв'язок свідчить про неабияке захоплення автора своєю героїнею.

Вестибулярний модус авторської сенсорики репрезентовано в такому фрагменті твору: < ... > *For a second her heart stood still. How could he say a thing like that? The fool.* < ... > (S. Maugham, p. 117), де відображено негативні емоційні переживання героїні, від яких завмирає її серце.

Ще в одному уривковій автор описує характер свого персонажа, використовуючи художньо-мовну одиницю на позначення дотику (концептуальним складником є холод): < ... > *Notwithstanding his beauty, his grace and his ease of manner, Michael remained a cold lover.* < ... > (S. Maugham, p. 14). Ідеться про те, що Майкл не вмів поводитися з дівчатами, залишався холодним, неемоційним. Письменник надає словосполученню *a cold lover* негативної конотації.

С. Моем удасться й до використання ідіоми, яка містить у своєму складі концептуальні складники тепла та холоду: < ... > *She went hot and cold all over as she pictured to herself the danger she had incurred* < ... >. (S. Maugham, p. 74). Уживання ідіоми актуалізує хвилювання та страх героїні роману, передаючи її пригнічений емоційний стан.

Семантичне акцентування на модусах слуху, дотику та на кінетичному модусі сприяє висвітленню авторської сенсорики в межах текстового світу роману, наприклад: < ... > *By the time they got in the car he was in a state of cold fury and he stared silently in front of him with a sulky pout on his mouth* < ... >. (S. Maugham, p. 130). Поданий уривок містить лексико-тематичний ряд лексем різних модусів сенсорики: тактильного (*cold*), слуху (*silently*), кінетичного (*a sulky pout*). Залучення декількох модусів авторської сенсорики в семантичному просторі тексту зумовлює подальшу інтерпретацію поданого фрагмента в аспекті генерування в читача певної емоційної реакції.

Рушійною силою нюхової чутливості є переосмислення, за якого уявлення про світ збагачене новим змістом, а тому спостерігаємо активний вплив на свідомість читача через стійкі образи, які подає автор, наприклад: < ... > *It was the beard that had made such an impression on her, the odd feeling of it on her face and that slightly musty smell which was repulsive and yet strangely exciting* < ... >. (S. Maugham, p. 75). У більшості людей несвіжий запах *musty smell* викликає відчуття пейоративного характеру, проте героїня роману вважає його трохи незвичним, але привабливим.

У наступному фрагменті твору спостерігаємо аудитивну домінанту авторської сенсорики. У центрі епізоду – непорушне мовчання героїні на фоні поганого настрою її співрозмовника: < ... > *She turned her beautiful eyes on him and for a while gazed at him in silence. His expression was sullen, but she had a notion that he was frightened.* < ... >

(S. Maugham, p. 101). Спостерігаємо актуалізацію перцептивного модусу слуху, адже до лексики слуху також належать слова, які мають семантику мовчання. Аналізовані лексичні одиниці є негативно конотованими, адже вони викликають негативні емоції в читача.

У поданому уривкові автор змальовує світосприйняття героїні, використовуючи лексичні одиниці зорового, слухового та кінестетичного модусів авторської сенсорики: < ... > *The grey sky made her sick for the grey sky of England. But by Tuesday morning she had sunk back once more into the calmness of the provincial life. There was a tender melancholy in his verses that seemed to fit the grey Breton town, the sad old stone houses and the quietness of those steep and tortuous streets.* < ... > (S. Maugham, p. 151). Зауважимо, що сірий колір є неяскравим та асоціюється з апатією, пригніченим та депресивним емоційним станом. Лексична одиниця *grey* слугує текстовим маркером сенсорної синестезії. Авторська сенсорика посилюється за допомогою лексичних одиниць *steep* та *tortuous*. Слуховий модус авторської сенсорики актуалізований за допомогою лексеми *calmness*, а кінестетичний виражений у словосполученні *a tender melancholy*.

Висновки. Отже, семантичне моделювання авторської сенсорики в романі С. Моєма «Театр» реалізовано за допомогою лінгвістичних засобів через сенсорні модуси перцепції (зоровий, слуховий, дотиковий, нюховий, смаковий, кінетичний, кінестетичний та вестибулярний). Застосування сенсорних модусів перцепції вербалізує перцептивні знання автора про світ. Сенсорно-перцептивний аналіз художнього твору постає засобом художньої інтерпретації образного спектра художньої репрезентації авторських замислів. Зображення почуттів та образів через їхню оцінку та експлікацію деталей дає змогу читачеві відчутти й побачити світ твору через призму його автора.

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаємо в докладнішому аналізі та всебічному вивченні аспектів виміру авторської сенсорики художнього тексту.

Список використаної літератури

1. Fauconnier G., Sweetser E. *Spaces, Worlds, and Grammar*. Chicago : University of Chicago Press, 1996. 364 p.
2. Fauconnier G. *Mental spaces: roles and strategies*. Cambridge : Mass, 1985. 180 p.
3. Fauconnier G. *Mental spaces: Aspects of meaning construction in natural language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1994. 240 p.
4. Хамитова Л. Р. Метод ментальных пространств в исследовании причинно-следственных отношений. *Поволжский педагогический вестник*. Самара : Самарский государственный социально-педагогический университет, 2016. № 4(13), С. 33–38.
5. Kwiatkowska A. *The Visuo-Spatial Determinants of the Natural Language*. Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1997. 216 p.
6. Maugham W. S. *Theater*. 2009. URL : https://royallib.com/book/Maugham_William/Theatre.html.
7. Рубинштейн С. Л. *Основы общей психологии* Основы общей психологии (изд. 2-е, 1946 г.). СПб: Издательство «Питер», 2000. 720 с.
8. Рузин И. Г. Модусы перцепции (зрение, слух, осязание, обоняние, вкус) и их выражение в языке : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Москва, 1995. 199 с.
9. Sweetser E., Fauconnier G. *Cognitive links and domains: Basic aspects of mental space theory*. *Spaces, Worlds, and Grammar*. Chicago ; London : The University of Chicago Press, 1996. P. 1–28.
10. Величковский Б. М., Зинченко В. П., Лурия А. Р. *Психология восприятия* : учеб. пособие. Москва : Издательство Московского университета, 1973. 246 с.
11. Виноградов В. В. *О теории художественной речи*. Москва : Высшая школа, 1971. 240 с.
12. Werth P. *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. London ; New York: Longman, 1999. 363 p.
13. Змієвська О. О. Когнітивний механізм динаміки ментальних просторів сенсорики у англomовній художній прозі малої форми. *Проблеми семантики слова, речення та тексту* : збірник наукових праць / відп. ред. Н. М. Корбозерова. Київ : КДЛУ, 2002. Вип. 7. С. 83–90.
14. Змієвська О. О. Лінгвістичні маркери актуалізації авторської сенсорики у художньому тексті. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультимедійному просторі* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 квітня 2016 р.) / гол. ред. Т. І. Ямчинська. Вінниця, 2016. С. 51–54.
15. Змієвська О. О. Лінгвокогнітивні засоби реалізації авторської сенсорики у художньому тексті (на матеріалі В. Сенсома «The Dangerous Age»). *Інформаційні технології в освіті*. 2005. № 2. С. 135–139.

16. Змієвська О. О. Семантико-когнітивна природа ментальних просторів сенсорики. *Текст – текстолінгвістика, дискурс – дискурсознавство у світлі когнітології*: збірник наукових праць. Львів, 2005. С. 126–132.

17. Змієвська О. О. Семантико-когнітивна природа авторської сенсорики в художньому тексті. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: «Філологія (мовознавство)»*. Вінниця : ТОВ «Фірма “Планер”» 2013. Вип. 17. С. 204–208.

References

1. Fauconnier, G. & Sweetser, E. (1996). *Spaces, Worlds, and Grammar*. Chicago: University of Chicago Press, 364 (in Engl.).

2. Fauconnier, G. (1985). *Mental spaces: roles and strategies*. Cambridge: Mass, 180 (in Engl.).

3. Fauconnier, G. (1994). *Mental spaces: Aspects of meaning construction in natural language*. Cambridge: Cambridge University Press, 240 (in Engl.).

4. Khamitova, L. R. (2016). Metod mental'nykh prostranstv v issledovanii prichinno-sledstvennykh otnosheniy [Mental space theory and the study of cause-effect relation]. In : *Povolzhskiy pedagogicheskiy vestnik [Volga Pedagogical Bulletin]*. Samara : Samara State University of Social Sciences and Education, 4 (13), 33–38 (in Russ.).

5. Kwiatkowska, A. (1997). *The Visuo-Spatial Determinants of the Natural Language*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 216 (in Engl.).

6. Maugham, W. S. (2009). Theater. Available at : https://royallib.com/book/Maugham_William/Theatre.html (in Engl.).

7. Rubinshteyn, S. L. (2002). *Osnovy obshchey psikhologii [Fundamentals of general psychology]*. St. Petersburg: Piter, 720 (in Russ.).

8. Ruzin, I. G. (1995). Modusy percepcii (zreniye, slukh, osyazaniye, obonyaniye, vkus) i ikh vyrazheniye v yazyke [Modes of perception (sight, hearing, touch, smell, taste) and their expression in language]. PhD dissertation. Moscow, 199 (in Russ.).

9. Sweetser, E. & Fauconnier, G. (1996). *Cognitive links and domains: Basic aspects of mental space theory*. Spaces, Worlds, and Grammar. Chicago, London: The University of Chicago Press, 1–28 (in Engl.).

10. Velichkovskiy, B. M., Zinchenko, V. P. & Luriya, A. R. (1973). In: *Psikhologiya vospriyatiya [Psychology of Perception]*. Moscow: Moscow State University Press, 246 (in Russ.).

11. Vinogradov, V. V. (1971). *O teorii khudozhestvennoy rechi [On the theory of artistic speech]*. Moscow: Vysshaya shkola, 240 (in Russ.).

12. Werth, P. (1999). *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. London; New York: Longman, 363 (in Engl.).

13. Zmievska, O. O. (2002). Kohnityvnyi mekhanizm dynamiky mentalnykh prostoriv sensoryky u anhlomovnij khudozhnij prozi maloi formy [Cognitive mechanism of mental dynamics sensory spaces in English-language fiction of small form]. In : *Problemy semantyki slova, rechennia ta tekstu [Problems of semantics of words, sentences and text]*: collection of research papers. Kyiv: Kyiv State Linguistic University Publishing House, 7, 83–90 (in Ukr.).

14. Zmievska, O. O. (2016). Linhvistychni markery aktualizatsii avtorskoj sensoryky u khudozhnomu teksti [Linguistic markers of actualization of author's sensory perception in artistic text]. In: *Aktualni problemy filologii ta metodyky vykladannia inozemnykh mov u suchasnomu multylinhvalnomu prostori [Current problems of philology and methods of teaching foreign languages in modern multilingual space]*: Collection of materials the All-Ukrainian scientific and practical conference (14 April 2016, Vinnytsia). T. I. Yamchynska (ed.). Vinnytsia, 51–54 (in Ukr.).

15. Zmievska, O. O. (2005). Linhvokohnityvni zasoby realizatsii avtorskoj sensoryky u khudozhnomu teksti (na matervali opovidannia V. Sensoma “The Dangerous Age”) [Linguocognitive means of realization of the author's sensory perception in the literary text (based on the story by W. Sensom “The Dangerous Age”)]. In: *Informatsiyi tekhnolohiyi v osviti [Information technology in education]*. 2, 135–139 (in Ukr.).

16. Zmievska, O. O. (2005). Semantyko-kohnityvna pryroda mentalnykh prostoriv sensoryky [Semantic and cognitive nature of the mental sensory spaces]. In: *Tekst – tekstolinhvistyka, dyskurs – dyskursoznavstvo u svitli kohnitolohii [Text – text linguistics, discourse – discourse studies in the light of cognitology]*: collection of research papers. Lviv, 126–132 (in Ukr.).

17. Zmievska, O. O. (2013). Semantyko-kohnityvna pryroda avtorskoj sensoryky v khudozhnomu teksti [Semantic and cognitive nature of the author's sensory in the literary text]. In: *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: «Filolohiia (movoznavstvo)» [Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University. Series: Philology (linguistics)]*. Vinnytsia: Tov «Firma “Planer”», 17, 204–208 (in Ukr.).

**THE ASPECT OF AUTHOR'S SENSORY
IN THE LITERARY WORK "THEATER" BY S. MAUGHAM**
*Lubomyra Hnatiuk, Doctor of Philology, Associate Professor of the Department
of Theory and Practice of Translation, Vasyl' Stus Donetsk National University
(Vinnytsia, Ukraine; Pshemyshl, Poland)*

e-mail: lhniatiuk@wp.pl

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4330-3725>

*Mariia Antonova, PhD student of the Department of General and Applied Linguistics
and Slavonic Philology, Assistant Professor of the Department,
Foreign Languages for Specific Purposes, of Vasyl' Stus Donetsk National University
(Vinnytsia, Ukraine)*

e-mail: gmv78492@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6679-3531>

Abstract. Introduction. *The article analyzes the aspect of author's sensority in the novel "Theater" by S. Maugham. The semantic modeling of the author's sensority in the semantics of the literary text is considered, and the features of its implementation are determined. Reference has been made to the subject and object of the research of the aspect of author's sensority in the literary work "Theater" by S. Maugham.*

Purpose. *The purpose of the study is the linguistic analysis of the measurement of the author's sensory on the material of the literary text.*

Methods. *A descriptive-analytical method was used, as well as the method of analysis and synthesis. The method of representative sampling was used to select factual linguistic material of the study. During the direct analysis of the semantic potential of the selected lexical units, the method of conceptual and component-semantic analysis, the method of semantic-cognitive analysis and the method of cognitive modeling were used.*

Results. *It is determined that perceptual images are linguistic markers of actualization of the author's sensory in the semantics of the text. They become specific authorial reflections of the world created by the writer with the help of sensory images. Perceptual images are correlated with the work of the author's senses and are transmitted through sensory – significant linguistic means. The reason for using sensory language in fiction is to strengthen its emotional mood, the ability to make visual images even more visible through synesthesia – a special way of perception, in which some concepts, phenomena and states are added additional qualities: smell, taste, color, texture, sound tone etc.*

Originality. *Despite the systematic and purposeful scientific research in the field of research of the author's sensory of the textual world, some aspects of this phenomenon still remain insufficiently studied by scientists in the field of lexicology. In this regard, the linguistic analysis of the dimension of the author's sensory of the work of art, as well as determining the features of its implementation in the semantics of the literary text are currently relevant and significant.*

Conclusions. *The article highlights that S. Moem actively uses perceptual vocabulary, which increases the sensory tension of perception and creates more accurate artistic images. The language of Moem's work "Theater" embodies the mental processes of perception of the world through sensory modes of perception (visual, auditory, tactile, olfactory, gustatory, kinetic, kinesthetic and vestibular), which verbalize the perceptual knowledge of the author.*

We offer for the future consideration of further research in a more detailed study and comprehensive study of aspects of the measurement of the author's sensory artistic text.

Key words: *author's sensory perception, perception, perceptual vocabulary, modes of perception, linguistic sensory perception, synesthesia.*

Надійшла до редакції 22.03.22

Прийнято до друку 16.05.22